

JELENA BAČIĆ
ALIMPIĆ

POSLEDNJE
PROLEĆE
U PARIZU

■ Laguna ■

Copyright @ 2014, Jelena Bačić Alimpić

Copyright @ ovog izdanja 2014, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

„U mladosti treba ljubiti, u zrelosti pisati knjige, a u starosti najzad govoriti istinu.“

Anri de Monterlan

Napomena autorke

Kada sam, pre desetak godina, prvi put posetila Pariz, obišla sam i čuveno groblje Per Lašez, na kom počivaju mnogi velikani, kao što su Lafonten, Molijer, Šopen, Oskar Vajld, Žorž Bize, Isidora Dankan, Sara Bernar, Marija Kalas, Edit Pjaf i mnogi drugi. Groblje se nalazi u istočnom delu Pariza i danas na njemu počiva preko tri stotine hiljada duša. Šetajući između spomenika, zapazila sam jedan vrlo neobičnog oblika, od belog granitnog kamena, na kom je, iznad datuma rođenja i smrti, bilo ispisano ime – Marija Kolčak. Zastala sam kraj spomenika i upitala prijateljicu, koja odlično govori francuski jezik, šta piše na epitafu. Odgovorila mi je: „Živela sa uspomenama, otišla sa uspomenama.“ Zapamtila sam tu rečenicu, zbog koje sam, posle mnogo godina, napisala ovaj roman. Svi likovi i događaji u ovoj knjizi su izmišljeni, ali su istorijski podaci verodostojni.

J. B. A.

Prolog

„Uvek je negde zima. I danas osećam hladnoću u jagodicama prstiju nagrizenih strahom i godinama. U ovoj izbi koja se godinama već naslađuje ostacima mog bivstvovanja, ne odustajem od konačne istine. Ne predajem se onima koji su moj život skrojili poput neveštih šegrta, spremnih na sve samo da udovolje vlasti, koja će se na njih smilovati darujući im pustu nadu da su među izabranima, onima koji su u milosti ljudskoj. A ne znaju, ubogi, da ne postoji druga milost do božja, i da nam je sudbina ukrojena po njegovoj zapovesti. Koliko sam samo puta čula kako se njegovo ime zaziva uzalud. Mnogo hladnih, prozeblih noći provela sam u stepi, osluškujući sopstvenu krv željnu osvete, kazne i pravednosti božje za one koji su me izdali i osudili na beznađe. Nije prošao nijedan dan mog prozeblog sužanjskog života da nisam pomislila na proleće. Moje poslednje proleće u Parizu.“

Francuska, Pariz, 1997.

Olga je spustila na krilo pismo napisano energičnim, kosim ali čitkim rukopisom, dok je levom rukom pritiskala koren nosa u nadi da će glavobolja koja ju je još od jutros mučila prestati. Kada je Etjen uleteo u sobu i povišenim tonom započeo svoju uobičajenu tiradu, mlada žena je pomislila kako nijedan lek protiv glavobolje ne bi mogao da ublaži muke kroz koje je svakodnevno prolazila trpeljivo slušajući optužbe svog muža.

– Molim te, objasni mi, Olga, pokušavam da razumem... Šta žena poput tebe traži u ludari, istražujući priču neke babe, za koju čak ne znaš ni da li je stvarna ili izmišljena? Zar stvarno misliš da će neko ceniti to što radiš? Ljudi mi se smeju, Olga! Moja supruga, koja je mogla da postane veličanstveni koncertni pijanista u Francuskoj, pretvorila se u obično piskaralo u tabloidima!

– Etjene, molim te, prekini! *Le point* je ugledan magazin! Razgovarali smo o tome sto puta! Ja radim u nedeljniku u kom svoje tekstove objavljuju ugledni pisci, doktori nauka, ekonomisti...

– U ovoj zemlji su ugledne novine prestale da postoje još pre nekoliko decenija! – odbrusio je Etjen. – Ovaj šljam od novina danas postoji kako bi u njemu pisali kojekakvi nabeđeni pisci, karijeristi, šarlatani i kvaziintelektualci!

– Ti za druge govoriš da su karijeristi i šarlatani, ti koji radiš dvadeset četiri sata dnevno, ti koji nikada nisi odveo Žana u bioskop ili na utakmicu?! Ti se ponašaš kao da nemaš porodicu! Nemoj meni da prebacuješ!

– Tvoje mesto je pored našeg sina! Ja dovoljno zarađujem za vaš lagodan život! Ali ne, moja draga ženica želi da radi, da bude korisna... Pih! Ne znam samo ko ima koristi od tvog piskaranja! Tvoja porodica sigurno ne!

– Prekini, Etjene! Molim te, prekini! Uostalom, vreme je da krenem na stanicu...

– U redu, ako tako želiš – rezignirano odvratila Olga, nervozno prolazeći rukom kroz kosu – odvešću te, ionako idem u tom pravcu.

– Nema potrebe, zaista. Pozvaću taksi.

– Olga...

– Rekoh, pozvaću taksi! – uzviknula je Olga, oblačeći mantil i podižući putnu torbu sa garderobom za nekoliko dana.

Izlazeći iz svog prostranog, udobnog stana u centru Pariza, zalupila je vrata za sobom dok su joj se suze besa skupljale u očima.

Iz taksija je posmatrala pariske ulice i razmišljala o tome kako se njen brak iz dana u dan pretvara u ništavilo. Etjen je retko boravio kod kuće, a Olga je sve češće sumnjala u njegovu vernost. Večere sa poslovnim partnerima bivale su sve učestalije.

Otkada se pre godinu dana zaposlila kao novinar u *Le pointu*, Olga je lakše podnosila svoje bračne nedaće. Zavoletela je svoj posao, pisanje je za nju predstavljalo beg od sive svakodnevice.

Pre nedelju dana, gospodin Roše, urednik časopisa u kom je radila, poverio joj je interesantan razgovor koji je vodio sa upravnikom sanatorijuma *Sen Žozef*, u predgrađu Tulona, na jugu Francuske. Ispričao joj je kako ga je lekar obavestio da se u njegovoj bolnici već trideset godina nalazi žena koja je živi svedok zločina koji su se odigrali u ruskim logorima za vreme Staljinove vladavine. Jedna od preživelih logorašica, kojih je bilo malo na svetu, zvala se Marija Kolčak. Gospodin Roše je predao Olgi pismo koje mu je poslala gospođa Kolčak, sa molbom da neko sasluša i objavi njenu priču, koju, kako je rekla, ne želi da ponese sa

sobom u grob. Iako je u početku sumnjao u verodostojnost, razgovor sa upravnikom sanatorijuma ga je zaintrigirao, baš kao i staričino pismo. Smatrao je da će njegova mlada kolegunica Olga, kao sofisticirana i obrazovana pariska dama, moći da kao žena razume priču tajnovite starice, i da je upravo ona prava osoba kojoj se može poveriti da ode u Tulon i istraži tu priču. Iako se radovala što joj je poveren tako važan novinarski zadatak, Olga je sumnjala u istinitost pisma. Pročitala ga je nekoliko puta, ali joj je i dalje bilo neverovatno da nečiji život može biti tako unakažen i poništen.

Taksista joj je ljubazno saopštio da su stigli na stanicu. Dok je plaćala, okrnula je pogledom svoj skupi *longines* ručni sat i videla da je do polaska voza ostalo još desetak minuta. Francuska železnica slovila je za jednu od najbržih i najsavremenijih u Evropi, što je svakako olakšavalo putovanje dugo sedamsto kilometara. Vagon u koji se smestila bio je udoban, mada pomalo zagušljiv. Belina koja je okivala njen vidokrug dok je gledala kroz prozor samo je pojačavala bolne damare u slepoočnicama. Izvadila je pismo Marije Kolčak iz tašne i počela da čita kako bi prekratila vreme. „Uvek je negde zima“, pisala je gospođa Kolčak na početku svoje ispovesti. Olga se setno nasmešila, ponavljajući u mislima ovu rečenicu kojoj se ništa nije moglo zameriti. Da, uvek je negde zima... Telom joj je prošla jeza dok su se slike onoga što je preživela u detinjstvu ređale kao vojnici izvedeni na pogubljenje, naslonjeni na trošni, sivi zid...

Baš takav, veliki, sivi zid detinjstva odjednom je oživeo u sećanju ove mlade zgodne žene, koja je verovala da svoj život ipak drži pod kontrolom, ili je barem želela u to da veruje. Bila je srećna što ima uspešnog supruga, uvaženog, dobrostojećeg biznismena iz stare pariske trgovačke porodice, odgovornog za njen udoban, uglavnom uravnotežen

život. Otkako je njihov šestogodišnji sin Žan pošao u školu, konačno je mogla da se posveti karijeri za kojom je žudela; suprug nije imao previše razumevanja za reportaže koje je pisala u novinama. Zgrčila je usne pri pomisli na Etjena Lašeza, a na licu joj se pojavila tuga, pomešana sa besom. Često bi je, kada bi se posvađali, podsećao na njeno poreklo, tačnije na odsustvo porekla. Jer porodica Lašez je generacijama bila poznata i cenjena u poslovnim krugovima Francuske, dok Olga nije znala ni svoje pravo prezime, a o poreklu nije više ni razmišljala... Odrasla je u sirotištu na periferiji Pariza i do sedme godine nije imala boljeg prijatelja od Gale, ulične mešanke pune buva, olinjalog krzna i dobre naravi. Čuške koje je redovno dobijala od madam Sofi zbog ove uzajamne ljubavi nisu je naterale da odustane od maženja sa Galom i sitnih krađa iz sirotinjske kantine kojima je hranila i radovala svoju kerušu. Nikada nije osećala grižu savesti što je, kako je madam govorila, otimala od gladnih usta druge siročadi kako bi nahranila „nedostojnog božjeg stvora“. Olga je, naprotiv, mislila kako je Gala zapravo dostojniji božji stvor od mnogih koje je upoznala za vreme svog turobnog detinjstva, okovanog sivim zidovima sirotišta. Tamne, maglovite i hladne dane njenog detinjstva, pored Gale, blažila je muzika. U sirotištu su se, pored spavaonica, u kojima su bila smeštena deca svih dobi do osamnaeste godine, nalazile još i velika kuhinja i trpezarija, stari tavan, koji je bio zabranjena teritorija za decu, skućeno dvorište, opasano visokim, sivim zidovima od napuklih cigala, sa tek pokojom ubogom biljčicom, i velika sala za priredbe koja je, zahvaljujući svojim ogromnim prozorima sa vitražnim oknima, bila najsvetlija prostorija u sirotištu.

Jednom godišnje su se u čast dobrotvora organizovale priredbe u kojima su učestvovala deca iz sirotišta, a te su se priredbe uglavnom sastojale od recitala, horskih pesama i

muzičkih izvođenja. Madam Sofi je zbog Olginog muzičkog talenta najčešće prelazila preko nestašluka kojima ju je nemirna devojčica svakodnevno čašćavala. Za nju je velika zagonetka bio neverovatan dar koji je Olga posedovala. Kad god bi dodirnula crno-bele dirke predratnog, raštimovanog klavira u sali za priredbe, sirotištem bi se razlegao opojni zvuk muzike kakvu deca nikada ranije nisu čula, kao ni vaspitači. Olga je svirala po osećaju, nepogrešivo nižući note kao skupocene perle na negovanom vratu kakve graciozne gospođice. Njene ruke su na dirkama klavira pričale ono što duša oseća. Tada nije znala da će muzika biti njena propusnica za svet koji nikada nije upoznala. Na poslednjoj priredbi u čast dobrotvora, Olga je svirala kao da je njenim rukama dirigovao hor nebeskih anđela. Razlog za to je bila patnja, jer je samo dva dana ranije Gala nestala. Olga je upoznala bol. Sumnjala je da je njenu voljenu kerušu neko otrovao ili pregazio, pa je noći provodila u suzama, odbijajući da jede i govori. Na priredbi se pojavila prkosno, skrivajući svoju tugu i usamljenost, koje je pretočila u zvučke. Nakon što je odsvirala svoju melodiju, madam Sofi ju je pozvala u kancelariju. Devojjćicine krupne, tužne plave oči radoznalo su posmatrale slike koje su visile na zidovima sobe upravnice sirotišta, velike podne lampe čija je svetlost pravila čudne senke na izbledelim tapetama i modrocrvene naslonjače koje kao da su je pozivale u naručje. Uz sve to, u sobi je bilo toplo i mirisno, potpuno drugačije nego u njihovim spavaonama.

– Olga, dušo, priđi, ne boj se, želim da te upoznam sa gospodinom Bonarom. On je naš veliki dobrotvor i vrsni poznavalac muzike. Tačnije, gospodin Bonar je profesor klavira i poželeo je da razgovara sa tobom.

Punački crveni obrazi gospodina Bonara razvukli su se u osmeh, a krupne šake snažnih prstiju napravile su pokret kao da prelaze preko klavirskih dirki. Olgi se dopao

gest ovog krupnog dobroćudnog čoveka, pa mu je poverljivo prišla. Glas koji je potom začula bio je muzika njene mladosti.

– Drago dete, upravo sam od madam Sofi čuo neverovatnu priču, pa bih voleo nešto da te pitam. Da li je istina da te niko nije podučavao sviranju klavira i da umeš tako da sviraš iako ne znaš da čitaš note? – upitao je Serž Bonar, nežno prelazeći svojom krupnom, mekom šakom preko devojčicine svilenkaste plave kose.

– Umem ja da čitam, gospodine! – prkosno uzviknu devojčica i odmah potom tišim glasom upita: – A šta su to note?

Gospodin Serž Bonar se grohotom nasmejao, krupnim šakama podigao Olgu i, zanemarujući otvoreno negodovanje madam Sofi, posadio devojčicu u svoje veliko krilo.

– Note su slova kojima se zapisuje muzika. Svi veliki umetnici čitaju muziku. Da li bi ti volela da naučiš note? – pitao je.

– Ne znam, gospodine. Umem da sviram i bez nota. A pitam se i kako bi mi note ovde mogle koristiti? Mislim, u sirotištu... – odgovorila je devojčica dok joj je rumen straha bojila obraze.

– A da li bi ti to volela?

– Više od svega, gospodine.

– Mislim da se to može nekako urediti, Olga. Ako ti ne smeta, posetiću te opet. A sada bih morao da porazgovaram sa dobrom madam Sofi, ako nemaš ništa protiv.

Nakon kratke posete gospodina Bonara, događaji su se nizali vrtoglavom brzinom. Uvaženi profesor Serž Bonar bio je kućni prijatelj gradonačelnika Pariza i lični učitelj klavira njegove netaalentovane, razmažene kćeri. Za manje od dva meseca, Olga se našla u toplom domu ujka Serža, koji joj je priredio nezaboravnu novogodišnju noć, kakve su bile i sve potonje godine života koje je provela u njegovom

domu. Usvojio je ljupku, plavokosu devojčicu inteligentnih očiju i voleo ju je kao rođenu kćerku. Podučavao ju je klaviru, pohađala je najbolje pariske škole i upoznala mnogo pametnih ljudi, najviše umetnika. Ujka Serž ju je svake nedelje ujutro vodio na kroasane i toplu čokoladu, a zatim u šetnju Monmartrom – kvartom umetnika i boema. Pričao joj je kako naziv ove pariske četvrti zapravo znači „brdo mučenika“, u znak sećanja na prvog biskupa Pariza Svetog Dionisija, kome su Rimljani odrubili glavu 258. godine nove ere. Parižani ga, međutim, i danas zovu „butte“ (brežuljak), pošto je on najviša tačka grada. Olga je obožavala pogled koji se pružao sa Monmartra na Sakr ker, Crkvu Svetog srca, čaroliju krivudavih sporednih ulica, malih trgova i balkona. Serž ju je učio umetnosti jednako kao i životu. Olga je bez daha slušala njegove nežne očinske savete, pamtila ih i uzvraćala marljivim učenjem. Kada je odrasla, ujka Serž joj je ispričao dirljivu ljubavnu priču svog života.

Bio je ludo, beskrajno zaljubljen u svoju mladu, lepu ženu, koja ga je rano napustila. Gospođa Bonar je žarko želela devojčicu i nadala se da će dete jednoga dana upotpuniti srećan bračni život mladog, zaljubljenog para. Godine su prolazile, ona nije mogla da zatrudni i postajala je sve očajnija. Posetili su sve lekare i svi su imali istu dijagnozu: gospodin Bonar nije mogao da ima decu. Nije želela da ga napusti, previše ga je volela. I kako to obično biva kada su velike ljubavi na pozornici života, gospođa Bonar se jednog divnog letnjeg jutra u Parizu nije probudila. Jednostavno je zaspala večnim snom u naručju svog voljenog Serža. Gospodin Bonar nije dopustio lekarima da „sakate to božansko telo“ i nikada nije saznao uzrok njene smrti. Slomljen, očajan čovek, od tada je živio samo za uspomene i muziku. Sav prihod koji mu je bio suvišan donirao je pariškom sirotištu. Onoga dana kada je čuo Olgu kako svira i

ugledao njene krupne, kao nebo plave oči, pomislio je kako bi njegova voljena supruga sigurno bila srećna ako bi pružio dom i utočište toj devojčici. Znao je da je ljubav jedino istinito osećanje u ovom nesigurnom i bezosećajnom svetu. Poklonio je svoju ljubav devojčici koja mu je oplemenila život i postala središte njegovog sveta.

– Gospođo, je li vam dobro? – Olgu je iz razmišljanja prenuo nečiji glas.

– Plačete, gospođo. Da li vam je dobro? – brižno je ponovio ljubazni gospodin u dobro skrojenom odelu koji je seo preko puta nje, a da to Olga nije ni primetila.

Podigla je ruke do lica i pod prstima osetila tople, vlažne suze. Nije ni primetila da plače zbog uspomena. Odmahnula je glavom i postišeno promrmljala:

– Dobro mi je... oprostite... uspomene...

– Ah, da... uspomene... – uzdahnuo je sredovečni gospodin i s nelagodnošću okrenuo glavu od uplakane žene.

Olga je obrisala suze i sklopila oči. Kada bi barem mogla da zaspi... Gospodin preko puta ju je kradomice posmatrao i verovatno se pitao šta bi to moglo da muči tako lepu mladu damu, obučenu po poslednjoj pariskoj modi. Videlo se da je odevena skupoceno ali nenametljivo. Mogla je imati tridesetak godina, ali je bila brižljivo negovana. Plava kosa bila joj je skupljena u punđu, a sa malih, kao izvajanih ušnih školjki, bleskali su biseri. Diskretno našminkana, sa tek pokojom izdajničkom borom oko usana i očiju, vitkog, čvrstog tela, bila je veoma privlačna. Imala je negovane ruke na kojima su se isticali dugi, snažni, vitki prsti. Međutim, njene oči su bile neverovatno privlačne. Krupne, plave, oivičene šumom gustih trepavica, nosile su u sebi senku tuge, duboke kao more.

U tom času, Olga je ustala i, uz kratko izvinjenje, otišla do toaleta. Kada je na kraju vagona ušla u toalet, naslonila

se na vrata za trenutak, a potom prišla umivaoniku. Oprala je ruke i pokvasila vrat i nadlanice, duboko dišući. Zatim se vratila na svoje mesto.

Njen saputnik joj se šarmantno osmehnuo, a Olga ga je prvi put detaljnije osmotrila. Zapazila je njegove pravilne crte lica i prosedu kosu koja se otimala i pored brižljive podšišanosti. Bio je sigurno dve decenije stariji od nje, ali je bio naočit, zgodan čovek.

– Ako nisam suviše nametljiv, kuda putujete?

Olga se pomirljivo nasmešila i odgovorila:

– Idem u Tulon, gospodine. Poslovno.

– O, pa to je vrlo blizu mesta u kom živim i radim. Da li ste nekada bili u Tulonu? – ljubazno je nastavio konverzaciju šarmantni, sredovečni muškarac.

– Ne.

– Onda ćete mi dozvoliti da vas u nekoliko rečenica upoznam sa ovim neobičnim mestom. Znaite, Tulon je najvažniji centar brodogradnje, ribarstva i proizvodnje vina, elektronike i drugih privrednih grana u Francuskoj. Ipak, ono po čemu je Tulon nadaleko čuven jeste činjenica da je u njemu stacionirana celokupna vojna flota naše zemlje. Nećete mi zameriti na ovim podacima, ali uvek me iznenadi i iznervira činjenica da većina Francuza misli kako je zapravo središte naše vojne flote u Marselju, nepravedno zanemarujući Tulon, u kome se proslavio francuski artiljerijski major Napoleon Bonaparta, proteravši intervencioniste tokom Francuske revolucije. Hrabri francuski mornari, pre svih Tulonci, u Drugom svetskom ratu, tačnije 1942. godine, nakon što su nemačke trupe zauzele Tulon, potopili su svoju ratnu flotu kako ne bi pala u ruke okupatora. Oprostite, verovatno vas gnjavim dosadnim istorijskim podacima...

– Ne, gospodine, naprotiv. Molim vas, nastavite.

– Danas je Tulon šarmantan gradić uskih ulica, malih trgova i brojnih fontana. Ljudi su topli i gostoljubivi. Mogu vam preporučiti nekoliko dobrih restorana ukoliko želite, a zapisaću vam i broj telefona na kom me uvek možete pronaći ukoliko vam bude bila potrebna pomoć. Voleo bih da vas ponovo sretnem. Moje ime je Leon Mone.

Olga mu se zahvalno nasmešila, nehajno odloživši papir sa brojem telefona u tašnu. Nije bila raspoložena za flert. Iznenađujuća svetlost obasjala je vagon TŽV-a i Olga je primetila da je voz ušao u tulonsku stanicu. Ljubazno se pozdravila sa gospodinom Moneom, odbivši ponuđen prevoz, uz obećanje da će mu se svakako javiti ukoliko joj nešto bude potrebno. Na stanici je lako pronašla taksi koji ju je odvezao do malog, prijatnog hotela u centru grada.

* * *

Dok je raspakivala stvari u hotelskoj sobi, popila je još jednu tabletu protiv glavobolje, a onda s osmehom pomislila na svog sina Žana. Brinula je kako će se snaći bez nje, iako mu je od malih nogu uskraćivala pomoć koju obično sve majke pružaju svojoj deci. Ali ona nije bila poput svih majki. Rano detinjstvo provela je bez ikoga i brzo je naučila da je samostalnost veština koja je neophodna u današnjem svetu. Insistirala je na tome da se Žan rano osamostali, mnogo pre vršnjaka, iako je svim srcem želela da ga nikad ne pusti iz svog naručja. On je bio njeno blago, jedina dragocenost koju je imala. Bio je mio, pametan dečak, tršave plave kose i nemirnih, radoznalih očiju. Baš poput njenih. Osim telesne građe i možda ponekog pokreta koji bi je podsetio na Etjena, od oca nije ništa drugo nasledio.

Umorno je sela na ivicu kreveta, pored poluraspakovanog kofera, stiskajući u ruci svilenu bluzu. Prošlo je osam

godina otkako je umro njen poočim, jedini prijatelj i učitelj. Nije prošao nijedan dan tokom proteklih godina a da nije mislila na njega, i bez izuzetka je svake nedelje posećivala njegov grob. Etjen joj je govorio da preteruje, a jednom su se žestoko posvađali kada je po mećavi otišla da odnese cveće na grob Serža Bonara. Etjen je nije razumeo, Olga je to dobro znala. Bonar je za nju bio više od oca – njemu je sve mogla da kaže. Kako je mogla da objasni čoveku odraslom u izobilju i porodici, muškarcu sa kojim je živela i imala dete, a koji nikada nije bio usamljen, da je ujka Serž u tim trenucima na groblju sa njom, baš kao što je bio sa njom svake nedelje dok su šetali Monmartrom? Kako je mogla da mu ispriča koliko duguje čoveku koji je zaslužan za sve što je postala? Nedostajao joj je svakog dana otkada je napustio ovaj svet. Mislila je na njegov glas, njegove meke, utešiteljske ruke, vedar pogled i široki osmeh – to nije mogao da shvati neko ko nije bio ostavljen i godinama usamljen. Profesor Bonar je bio veoma ponosan na Olgu. Bila je najmlađi koncertni pijanista Pariskog konzervatorijuma. Njeni koncerti uvek su bili virtuozni, puni emocija. U duga zimska predvečerja, ujka Serž bi sedeo u udobnoj fotelji sa čašom konjaka u ruci i zatvorenih očiju uživao u njenoj muzici. Posebno je uživao u njenom izvođenju Rahmanjinovog *Koncerta za klavir*. Olga se toj melodiji prepuštala svim srcem. Šest dugih godina nije dotakla dirke klavira. Onoga dana kada je ujka Serž preminuo, u njoj je umrla muzika. Iako su je svi njegovi prijatelji nagovali da nastavi sa muzikom jer bi to svakako želeo i Serž Bonar, Olga nije mogla da podnese zvuk klavira. Uvek bi je podsećao na Serža. Bol bi joj zaparao utrobu i ona bi se zatvorila poput školjke. Sve što je želela bila je tišina. Bez njegovog glasa nije mogla da čuje muziku. Iako je uporedo završila odsek za koncertnog pijanistu na konzervatorijumu i lingvistiku, odlučila je da kaže zbogom muzici. Mislila

je da će udajom za Etjena ublažiti usamljenost, ali samo nekoliko godina kasnije, kada su ljubav i strast nepovratno nestale, shvatila je da postoje samo dva muškarca koja su je iskreno volela – njen sin Žan i Serž Bonar. Etjen je voleo samo njeno telo, zanosnu figuru kojoj su se često divile i druge žene.

Nakon dugog tuširanja, Olga je rastresla dugu, plavu kosu veštim pokretom ruke. Legla je na udoban hotelski krevet sa čaršavima boje lavande, u bademantilu sa izvezenim inicijalima hotela. Pozvala je supruga telefonom, a kako joj se on nije javljao, okrenula je kućni broj i dugo razgovarala sa sinom. Činilo joj se da je zasada sve u redu, ali umesto da se raduje, rastužila se: shvatila je da Žanu ne nedostaje onoliko koliko bi želela. Zbolelo ju je što prezauzeti gospodin Lašez verovatno nije stigao ni da pomisli na svoju suprugu, i tako godinama unazad... Gorko je uzdahnula i upalila stonu lampu. Uzela je iz torbe pismo gospođe Marije Kolčak. Bila je uzbuđena i uznemirena zbog predstojećeg susreta sa ženom od koje nije znala šta da očekuje. Pročitala je pismo nekoliko puta, ali i dalje nije razumela zašto je gospođa Kolčak u sanatorijumu kada je delovala samo kao tugaljiva starica pogođena teškim životom u logoru. Koja je njena tajna? Znala je da neće uspeti da zaspi ako ponovo počne da iščitava stranice tog neverovatnog, misterioznog pisma. Zato je naslonila obraz na meki jastuk i prepustila se dugom snu bez snova.